

A woman in a red sari stands in the center of an ornate, arched doorway. She is holding a red and white shawl that is blowing in the wind. The doorway is highly decorated with intricate carvings and a green and gold patterned background. The overall scene is set in a traditional Indian architectural style.

ALKA JOSHI

TICHÝ
STRÁŽCE

Tichý strážce

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.dominoknihy.cz
www.albatrosmedia.cz

Alka Joshi

Tichý strážce – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

ALKA JOSHI

TICHÝ
STRÁŽCE

2022

*Pro Bradleyho, který mě povzbuzoval ke psaní.
Pro moje čtenáře, kteří si zamilovali Malika.*

*Dobro, které dnes vykonáte, může být zítra zapomenuto,
přesto jej konejte dál.*

*Upřímnost a čestnost vás činí zranitelnými,
přesto buďte upřímní a otevření i dál.*

*To, co celé roky budujete, může být přes noc zničeno,
přesto budujte dál.*

*Dávejte ze sebe světu to nejlepší, a i když to nemusí stačit,
přesto dávejte dál.*

– MATKA TEREZA

Jestli chcete růži, musíte snášet i trny.

– HINDSKÉ PŘÍSLOVÍ

Buď pokorný, protože jsi vzešel ze země.

Buď šlechtný, protože jsi vzešel z hvězd.

– SRBSKÉ PŘÍSLOVÍ

POSTAVY, KTERÉ SE OBJEVUJÍ V KNIZE

Malik: dvacetiletý mladík, bývalý chráněnc Lakšmí, absolvent Chlapecké školy biskupa Cottona

Nimmi: třiadvacetilá žena z kmene žijícího v himálajských kopcích, matka Rekhy a Čullua

Lakšmí Kumárová: dvaadvacitiletá bývalá tatérka henou, nyní ředitelka Bylinkové zahrady Lady Bradleyové v Šimle, provdaná za Jaye Kumára

Jay Kumár: lékař v Nemocnici Lady Bradleyové v Šimle, ředitel komunitní kliniky, kamarád Samíra Singha ze studií, manžel Lakšmí

Rádhá: pětadvacitiletá voňavkářka, mladší sestra Lakšmí, žije v Paříži se svým manželem, francouzským architektem, a dvěma dcerami; další dítě, které si adoptovali Kanta a Manu Agarwalovi, má ze vztahu s Ravím Singhem před dvacíti lety

Samír Singh: dvaapadesátiletý architekt a generální ředitel firmy Singh-Šarma Construction; pochází z důležité rádžpútské rodiny spřízněné s džajpurskou královskou rodinou; manžel Parvati Singhové a otec Ravího a Góvinda

Raví Singh: devětadvacetiletý syn Parvati a Samíra, architekt v rodinné firmě Singh-Šarma Construction, Šílin manžel

Šíla Singhová: dívčím jménem Šarmová, sedmadvacetiletá manželka Ravího Singha, matka dvou malých holčiček, Rity a Baby

Manu Agarwal: osmatřicetiletý ředitel správy budov džajpurského paláce, Kantin manžel

Kanta Agarwalová: osmatřicetiletá manželka Manu Agarwala, původem ze sečtělé kalkatské rodiny, matka dvanáctiletého Nikiho neboli Nikhila

Nikhil Agarwal: dvanáctiletý adoptivní syn Kanty a Manua; jeho biologickou matkou je Rádhá, sestra Lakšmí

Baju: starý rodinný sluha Kanty a Manu Agarwalových

saas: slovo označující v hindštině „tchyni“; když se Kanta zmiňuje o svojí *saas*, mluví o Manuově matce; pokud se žena obrací přímo ke svojí tchyni, měla by ji oslovovat uctivým *saasuji*

Šarmovi: rodiče Šíly Singhové, spoluvlastníci Singh-Šarma Construction; osmdesátiletý pan Šarma je nemohoucí a jeho žena bez něj skoro nikam nechodí, takže provoz společnosti nyní řídí Samír Singh

TICHÝ STRÁŽCE

Moti-Lal: prominentní klenotník, majitel džajpurského klenotnictví Moti-Lal

Mohan: zeť Moti-Lala a asistent v klenotnictví Moti-Lal

Hakeem: účetní správy budov džajpurského paláce

pan Reddy: ředitel kinematografu Royal Jewel Cinema

mahárání Indira: čtyřiasmdesátiletá ovdovělá královna, bezdětná vdova po bývalém džajpurském maharádžovi, tchyně mahárání Latiky; žije v paláci mahárání

mahárání Latika: okouzující třiachtyřicetiletá vdova po nedávno zesnulém džajpurském maharádžovi a snacha mahárání Indiry; žije v paláci mahárání; založila Maháráninu dívčí školu v Džajpuru

Madho Singh: papoušek, alexandr velký, kterého Malikovi věnovala mahárání Indira

Slovníček hindských a francouzských pojmů naleznete na konci knihy.

PROLOG

MALIK

Květen 1969

Džajpur

Konečně nastal den slavnostního otevření kina Royal Jewel Cinema, které září jako ten nejblyštivější drahokam. Na stropě v rozlehlém foyer se třpytí tisíce světél. Bílé mramorové schody vedoucí na horní balkon odrážejí záři stovky nástěnných svícňů. Tlustý karmínový koberec tlumí zvuk tisíců kroků. A každé z jedenácti set mohérových sedadel v promítacím sále je obsazené. Ještě více lidí postává u stěn a čeká na první promítání.

Tohle je velká chvíle Ravího Singha. Jako hlavní architekt prestižního projektu, který si objednala maharáni Latika z Džajpuru, je Royal Jewel Cinema důkazem toho, co může vytvořit moderní vynalézavost a západní vzdělání. Raví Singh ho postavil po vzoru osm tisíc mil vzdáleného divadla Pantages v Hollywoodu a také zařídil, aby se v kině při této slavnostní příležitosti promítal film *Zloděj šperků*, který byl ve skutečnosti uveden už před dvěma lety. Před několika týdny mi Raví prozradil, že tenhle populární film vybral proto,

že odráží název kina, jenž v překladu znamená „královský klenot“, a že v něm hrají dva z nejznámějších indických herců současnosti. Ví, že indiští diváci, kteří jsou do filmů blázní, jsou zvyklí vidět stejný film několikrát – většina kin mění svou nabídku jen jednou za několik měsíců. Takže i když obyvatelé Džajpuru viděli film už před dvěma lety, přijdou se na něj podívat znovu. Raví také zařídil, aby se slavnostní premiéry zúčastnily hvězdy filmu Dev Anand a Vyjayanthimala a také jedna z mladších hereček Dipti Kapoor. Dorazili i novináři, aby mohli napsat o otevření kina, přinést veřejnosti obrázky lepší džajpurské společnosti ověšené drahými šperky a okukovat bollywoodskou smetánku.

Při pohledu na moderní architekturu, hebké červené sametové závěsy skrývající filmové plátno a hmatatelnou atmosféru očekávání jsem ohromen tím, co Raví dokázal – i když jsou na něm další věci, které mě znepokojují.

Moji hostitelé, Manu a Kanta Agarwalovi, byli pozváni, aby seděli se Singhovými a Šarmovými na balkoně, tedy na nejdražších místech v sále. Sedím s Agarwalovými jako jejich host (jinak bych seděl na levnějších místech dole, blíž k plátnu, jsem koneckonců jenom obyčejný učeň v džajpurském paláci). Nahoře na balkoně je sice povoleno mít děti, ale Kanta nechala svého syna Nikiho doma se svojí saas. Když jsem dnes večer dorazil k Agarwalovým, abych je doprovodil na slavnostní otevření kina, viděl jsem, jak moc je z toho Niki zdrcený.

„Je to událost století! Proč nemůžu jít s vámi? Všichni mají kamarádi tam jdou,“ dožadoval se Niki, tvář zrudlou vztekem. Ve dvanácti letech má silný smysl pro nespravedlnost a dokáže ho dát pořádně najevo.

Manu, vždy klidný tváří v tvář výbušným osobnostem svého syna a ženy, prohlásil: „Událostí století byla ve skutečnosti chvíle, kdy naše země získala nezávislost, Nikhile.“

„No jo, ale to jsem ještě nebyl na světě, *papaji*. Ale teď jsem a nechápu, proč tam nemůžu jít.“ Očima hledal pomoc u matky.

Kanta se podívala manželovi do očí, jako by se chtěla zeptat: *Jak dlouho ještě můžeme našeho syna držet stranou od společenských akcí, kterých se účastní Singhovi?* Niki už začíná být dost starý na to, aby se ptal, proč se některých událostí smí zúčastnit a jiných ne. Kanta na mě pohlédla, jako by chtěla říct: *Maliku, co si o tom myslíš?*

Lichotí mi, že se nerozpakuje vést přede mnou takové osobní rozhovory. Nejsem s nimi spřízněný pokrevně, ale jen tím, že moje bývalá opatrovnice Lakšmí (nebo, jak jí říkám já, „šéfová“) je Kantinou blízkou přítelkyní. Agarwalovy znám už od dětství, takže vím, že si Nikiho adoptovali, zatímco on sám o tom nemá ani tušení. A vím, že jakmile Singhovi spatří ty jeho modrozelené oči – v Indii tak neobvyklé –, okamžitě si vzpomenou na nerozvážnost svého vlastního syna. Rádhá, sestra mojí šéfové, nebyla první dívkou, s níž Raví před svatbou se Šílou zplodil dítě. Uvědomovat si synovy nedostatky je jedna věc, ale být s nimi konfrontován tváří v tvář by Samíra a Parvati Singhovy nejspíš dokázalo pořádně vyvést z míry.

Nakonec mě Agarwalovi nepotřebovali, abych jim pomohl rozhodnout, což byla úleva. Hádku vyřešila Manuova matka, která měla plné ruce práce s růžencem ze santalového dřeva. „Protože všechno to tancování a zpívání ve filmech lidi kazí! Pojď, Niki, pomoz mi vstát.“ Niki zasténal. Byl slušně vychované dítě – o příkazu od babičky se nediskutovalo.

Za ohlušujícího potlesku v Royal Jewel Cinema teď mahárání Latika – třetí a nejmladší manželka, nyní vdova po džajpurském maharádžovi – vystupuje na pódium, aby přivítala všechny návštěvníky kina. Je to první velký projekt, do něhož se po smrti svého manžela pustila. Je Manuovou nadřízenou – žádná z ostatních maharádžových žen finance

spravovat nechtěla. Manu je ředitel správy budov džajpurské královské rodiny, který řídí stavební projekty, jako je tenhle, a mě moje šéfová vyslala, abych se naučil jeho řemeslu.

„Dnes večer oslavujeme nejvelkolepější kinematograf, jaký kdy Rádžasthán měl – Royal Jewel Cinema.“ Maharáni počká, až utichne potlesk, a pak pokračuje. Její náušnice s rubíny a diamanty a zlatem vyšíváné *pallu* červeného hedvábného sárí Banárásí vysílají do publika tisíce jisker, když si s blaženým úsměvem na tváři prohlíží zaplněný sál. „Je to historická událost pro Džajpur, domov světoznámé architektury, oslnivých tkanin a šperků a samozřejmě rádžasthánského *dal baati!*“ Při zmínce o slavném místním pokrmu dav propukne v nadšený smích.

Její Výsost poděkuje Manuovi za dohled nad projektem, chválí skvělou práci architektů ze společnosti Singh-Šarma Architects a na závěr svého projevu přivítá na pódiu herce z filmu. Ananda a Vyjayanthimale následuje za pískotu a výkřiků *Waa! Waa!* Kapoor v sárí pošitém flitry, s očima zvýrazněnými kajalem. Publikum zasypává všechny tři růžemi, květy plumérií a *chameli* a tleská jim vestoje. Když jsme vyrůstali, Rádhá, sestra mojí šéfové, byla větší filmovou fanynkou než já. Ale dnes večer se i já nechám strhnout tím horečným vzrušením, bouřlivým potleskem a pískotem publika.

Konečně se rozhrne opona a v sále se rozhostí ticho, když se na plátně začnou promítat titulky a osvědčení o uvedení filmu. Dokonce i rikša-*wallové* a krejčí na levných sedadlech zmlknou.

Indické filmy jsou dlouhé, trvají téměř tři, někdy i čtyři hodiny. Naštěstí je v polovině představení přestávka, během níž vycházíme spolu s většinou ostatních diváků na ulici, abychom se občerstvili. Pouliční prodejci jsou připraveni. Rozestavili se po obou stranách ulice před kinem. Vůni pražených burských oříšků s chilli, *panipuri*, cibulové *pakory* a brambo-

rové *samosy* nelze odolat. Koupím všem malé skleničky *chaie* a rozdám jim je. Samír naší skupince koupí velký talíř *kachori* a *aloo tikki*.

Je květen a v Džajpuru je už teď příšerné vedro. Kino má sice klimatizaci, ale vzduch venku je příjemnější než pach tisíce těl namačkaných vedle sebe uvnitř v sále. Ravího žena Šíla odmítne *chai* i slané dobroty s tím, že je na jídlo příliš horko. Jejich malá dcerka jí usnula na rameni a Šíla se ošívá, protože z malého tělíčka sálá neuvěřitelné teplo. Šíla nafoukne tváře a přejde ke stánku, kde prodávají vějíře *khus-khus*. Po krku jí sklouzne kapička potu a zmizí v hlubokém výstrihu hedvábné fuchsiové halenky. Přinutím se odvrátit pohled.

Parvati hrdě ukazuje svou čtyřletou vnučku Ritu matronám z lepší společnosti, které ji přišly pozdravit. „*Tumara nam batao, bétí.*“

Kanta si vesele povídá s přáteli. Džajpurská smetánka, která se účastní slavnostní události, blahopřeje Samírovi a Manuovi k dobře odvedené práci. Rozhlížím se po Ravím, který byl předtím s nimi, a přemýšlím, proč by si nechal ujít příležitost být středem pozornosti. To se mu nepodobá.

Jako vždycky se dívám a poslouchám, což mě Lakšmí naučila moc dobře. V příštím dopise do Šimly jí a Nimmi budu moct napsat, co si diváci v kině mysleli o úcesu hlavní představitelky nebo o barvě jejího sáří (vsadím se, že Nimmi v životě neviděla žádný film!). Také jim napíšu, že většina dam z Džajpuru by se bez váhání provdala za pohledného Deva Ananda, jen kdyby dostaly šanci.

Všimnu si, že se Šíla vrací k naší skupince a mává si před obličejem vějířem. Parvati se natáhne a odhrne spícímu dítěti z čela vlhké kadeře. Šíla se zadívá za svou tchyni. Najednou jí ztvrdnou rysy. Sleduju její pohled k rohu kina, když vtom zpozoruju Ravího, který v doprovodu mladší herečky nenápadně vychází postranními dveřmi. Šíla přimhouří oči, když

její manžel a nadějná hvězda stříbrného plátna zmizí ve tmě, pryč od davů. Víím, že tam je nakládací rampa, kde také čekají řidiči, aby mohli herce i maharání po skončení promítání bez větších průtahů odvézt pryč. Možná ji tedy jen doprovází k autu.

Zaslechneme zvonek oznamující, že přestávka je téměř u konce. Začíná druhá polovina filmu. Podívám se na hodinky. Je půl desáté. Šíliny holčičky by měly být v posteli, ale Raví trval na tom, aby se při jeho velké chvíli nechala na veřejnosti vidět celá rodina. Šíla se s ním kvůli tomu určitě pohádala, protože dává přednost tomu, když se o dcerky stará *ayah*.

Diváci se pomalu vracejí do foyer a otevřenými dveřmi do promítacího sálu. Podávám prázdné sklenice od čaje *chai-wallum*, kteří obcházejí kolem. Na zemi se povalují banánové listy, na nichž se prodává *chaat*. Ve vzduchu je stále cítit docela příjemná vůně podávaného a sněženého jídla. Vezmu Ritu, druhou Ravího dceru, které se začínají klížit víčka, a vyzvednu si ji na rameno.

Spolu s ní se vydám za zbytkem naší skupinky do foyer.

Než stačíme projít dveřmi, ozve se táhlé zaskřípění, nespokojené zasténání a vzápětí rachot, jak se tisíce kilogramů cementu, cihel, výztuží a sádrokartonu řítí k zemi. Během několika vteřin se z vnitřku kina ozývají uši drásající zvuky hroučící se budovy, výkřiky utrpení a bolestné vytí.

DVA MĚSÍCE
PŘED NEŠTĚSTÍM

JEDNA

NIMMI

Březen 1969

Šimla, stát Himáčalpradéš, Indie

Zastavím se a zadívám se na hory, které se pomalu probouzejí. Zima v Šimle se chýlí ke konci. Muži a ženy se halí do dvou, někdy i tři pašmínových šál, ale kopce odhazují příkrývky. Slyším *žuch, žuch, žuch* tajícího sněhu dopadajícího na tvrdou zem, když se opatrně blížím k domu Lakšmí Kumárové.

Včera jsem v údolí pod námi spatřila první růžové sasan-ky, které nestydatě prostrkovaly své nosy řídkým vzduchem. Představuju si, jak ve vzdálených kopcích na severu žene můj kmen kozy a ovce údolím Kangry do vesnice Bharmour v horním Himálaji, jako bych to dělala já, kdyby můj manžel Dev ještě žil. Je těžké uvěřit, že už je to rok, co je pryč. Může dcera Rekha by běžela vedle svého otce, mávala by svýma drobnýma ručkama ve snaze pomoci mu uhlídat kozy a ovce, zatímco já bych na zádech nesla našeho chlapečka Čullua. Doprovázely by nás další rodiny našeho kmene, které přezimovaly v nižších polohách Himálaje, aby zajistily potravu pro svá stáda. Jakmile na začátku jara začaly tát sněhy, vždy

jsme se vrátili do hor, abychom se pustili do obdělávání polí ovčím hnojem, jenž během zimních měsíců dozrál v bohaté hnojivo.

Svou rodinu jsem neviděla od chvíle, kdy jsem loni na jaře po Devově smrtelné nehodě opustila svůj kmen. Na jih až do Šimly nechodí, ale není dne, kdy bych na ně s láskou nevzpomínala.

Cestou by nám starý Sureš vykládal vtipy. *Slyšeli jste ten o nadýmavé koze a beznosém pastýři?* Ne, pověz nám ho, smáli bychom se.

Babička Sušila, bezzubá, s šedivými chlupy vykukujícími z trojúhelníkového tetování na bradě, by spustila jednu z lidových pohádek, jež jí vyprávěla její vlastní babička. *Král přikázal královně, aby mu utkala příkrývku z nejjemnější vlny, protože věděl, že jí to zabere skoro deset let.* Všichni bychom tu pohádku znali nazpaměť a dokončili za ni poslední větu, načež by se na nás zamračeně podívala. *Aha, vy už ji znáte?*

Až bychom prodali vlnu v nižších polohách Himálaje, pustili bychom se do nákupů na zimu: průmyslově vyrobený, blankytně modrý svetr, tranzistorové rádio Philips, skřehotající kuře koupené na trhu v horské stanici. Několik rodin by si možná pořídilo pěknou strakatou domácí kozu nebo mladého černého býčka, kterého bychom všichni obdivovali. Moje švagrová by předváděla svoji novou ošatku na oddělování zrna od plev a můj starší bratr by hrdě kráčel po jejím boku se svými syny. Kroutili bychom hlavami a shodli se, že s ošatkou dokáže oddělit rýžové slupky od zrněk mnohem rychleji.

Když si teď vzpomenu na ty cesty himálajskými horami, usměju se. Cítím se skoro šťastná. Moje štěstí by bylo úplné, kdybych dostala dopis od Malika, i kdybych se o něj měla podělit s někým jiným. Obzvlášť když ten někdo je Lakšmí. Kéž

bych tak bývala mohla chodit do školy, nemusela bych teď být vystavena ponížení, že dopisy pro *mě* posílá *jí*, aby mi je přečetla.

Moje boty z kozí kůže vydávají na rozbředlém šterku uspokojivý skřípavý zvuk, zatímco si představuju způsoby, jakými bych Lakšmí Kumárovou vymazala ze svého života.

V den, kdy Lakšmí poprvé vstoupila do mého života, jsem nebyla při smyslech. Byla jsem tak poblouzněná horečkou a smutkem, že jsem si ani neuvědomila, že můj syn Čullu přišel na svět o dva měsíce dříve, než měl. Dříve téhož dne se totiž můj manžel Dev pokusil odtáhnout mladého kozla, opilého listím rododendronu, zpět na úzkou horskou stezku. Byli jsme na cestě do našeho letního domova v horním Himálaji. Dev ztratil rovnováhu a on i kozel se zřítili stovky metrů do rokle. Všichni jsme to viděli, ale nikdo z nás nemohl nic dělat. Vždycky jsme věděli, že Himálaj je domovem bohů – Šivy, Ráma a Kamly –, kteří jsou mnohem mocnější než my. Pokud nám chtějí někoho vzít, je to jejich právo, jejich výsada. Přes to jsem nebyla připravená nechat svého muže odejít. Znovu a znovu jsem volala: *Copak koza, kterou jsme obětovali na začátku naší cesty, nestačila na to, aby nás ochránila? Nebo to byl zlý nazar?* To, že naše ovce předešlou zimu vyprodukovaly tolik vlny, mohlo vzbudit něčí žárlivost.

Chytila jsem za ramena ty, kteří stáli poblíž, a ječela do jejich vyděšených tváří. „Pověz, že jsi Deva neuhranul!“ křičela jsem na Pána Šivu. Tloukla jsem se pěstmi do nafouklého břicha a slibovala Šivovi-*ji*, že mu dám dítě, jen když mi přivede Deva zpátky. Tchán a bratr mi museli odtáhnout ruce od břicha, abych neublížila životu uvnitř. Ženy mi potíraly spánky, ruce a nohy teplým hořčičným olejem, dokud jsem konečně neupadla v otupění. Téměř o týden později, když jsem se probudila jako po dlouhém spánku, jsem uviděla tvář malé Rekzi

sevřenou obavami, jak se vznáší u mojí postele. Přivolala jsem dcerku k sobě. Byly jí teprve tři roky a ještě nechápala, že svého otce možná už nikdy neuvidí. Tehdy mi tchán řekl o lékaři a *doctrini*, kteří přijeli ze Šimly, aby se o mě postarali, protože moje tělo potřebovalo léky silnější, než s sebou nosil náš kmen. Manželův otec se mnou mluvil přes závěs, který ženy vztyčovaly, aby kojící matky zůstaly jedenáct dní po narození dítěte izolované. Podívala jsem se dolů a poprvé jsem si všimla spícího chlapečka v ohbí mé paže, s hlavičkou odvrácenou od mého upatlaného prsu, z jehož růžových úst vytékalo bleděmodré mléko.

Jak jsem si kdy mohla přát, aby se to dítě nenarodilo? Šiva mi v něm dal Devovy jemné nosní dírky a široké čelo, lehké kudrlinky ve vlasech. Požádala jsem Rekžu, aby si vylezla k nám na příkrývku a pozdravila svého bratra Čullua.

Loni v červnu, když jsem se s Lakšmí Kumárovou setkala podruhé, jsem se seznámila s Malikem. Prodávala jsem květiny na pěší zóně v Šimle. Rekha byla vážná tříletá holčička a já ji požádala, aby pohlídala svého tříměsíčního bratříčka. Toho rána jsem v šimelském lese natrhala růže, sedmikrásky a pryskyřníky pro turisty a stále návštěvníky, zatímco pro náročné kupce jsem měla pivoňky, řebříček a náprstník. Během života se svým kmenem jsem se naučila, jak některé rostliny dokážou léčit bolesti a kašel, zmírňovat menstruační bolesti a uspávat neklidná těla.

U svého stánku jsem květiny vyndala z velkého mělkého koše, který jsem upletla z horské trávy, a vyložila je na deku z koňských žíní. Když se Čullu začal vztekat, sáhla jsem do výstřihu halenky, vytáhla malý hadřík, který zachycoval mléko vytékající z mých prsou, a podala mu ho. Začal ho sát a uklidnil se. Brzy se mu začnou prořezávat zoubky a nakonec ho budu muset přestat kojit, ale zatím jsem si užívala ten

hřejivý pocit jeho tepla – Devova tepla –, když se ke mně jeho malé tělíčko tisklo.

Poslední věcí, kterou jsem vždy vybalila, byla stříbrná soška Šivy. Věnovala jsem mu tichou modlitbu, abych mu poděkovala za svého Čullua, a odložila jsem ho stranou. Pak jsem do prázdného koše uložila obě své děti. Stejně jako moje matka přede mnou a její matka před ní jsem se naučila své děti uvazovat, když jsem byla zaneprázdněná vařením kozího mléka na sýr, šitím kabátu nebo sbíráním trusu na oheň. Čullu sledoval, jak mu kolem zápěstí uvazuju látkový provaz. Když jsem ho políbila na tváře, zkroutil se na stranu a zvrátil hlavičku dozadu. Rekha si hrála s jeho vlasy. Sotva mu zapletla kudrliny, zachichotal se a zavrtěl hlavou, takže se copánek rozpletl a ona musela začít znovu.

Věděla jsem, že vypadám jinak než ostatní prodavači u cesty, což jsem považovala za výhodu zejména u turistů – Indů, kteří sem vyrazili na líbánky, starců, kteří tu hledali duchovní útočiště, a Evropanů uchvácených našimi kmenovými zvyky. Stejně jako ostatní ženy mého kmene jsem si přes zelený *salwar kameez* oblékla květovanou sukni z jasně žluté bavlny. Na vlasech mi jako malá čepička seděl stříbrný medailonek, který korunoval oranžovou *chunni* přehozenou přes hlavu a kolem ramen. Kolem pasu jsem měla dvacetkrát uvázaný provaz z ovčí vlny, vyvařený a obarvený na černo. Pak tu byly mnohé napovídající tečky – tři z nich jsem si nechala vytetovat do trojúhelníku na bradu, když jsem dosáhla plnoletosti –, kvůli nimž si mě návštěvníci Šimly zvědavě prohlíželi. Jediné, co jsem přestala nosit, byl propracovaný kroužek v nose velký jako náramek, který jsem dostala na své svatbě. Uvědomila jsem si, že jsem díky němu nebyla jen zvláštností, ale téměř atrakcí, na kterou se návštěvníci navzájem upozorňovali. Mysleli si, že jsou nenápadní, ale ve mně fascinovaný výraz v jejich tvářích vyvolával neklid.

Poté, co Dev zemřel v rokli, jsem se pevně rozhodla, že mé děti nikdy nepotká stejný osud. Nechtěla jsem, aby pu-tovaly s kmenem po horách sem a tam, aby jim umrzly prsty na nohou a musely žít v neustálé hrozbě smrti číhající jen pár kroků od nich. Požádala jsem tchána, aby mi dovolil zůstat v Šimle. Byl by rád, kdybych se provdala za jiného svobodného mládence z našeho kmene, ale i on truchlil nad smrtí svého syna, a tak váhavě souhlasil pod podmínkou, že si budu muset jít svou vlastní cestou. Jako dar na rozloučenou mi věnoval velkou zásobu sušeného masa a všechny stříbrné šperky z mého věna. Jako žena jsem neměla nárok na žádný majetek, dokonce ani na ovci či na kozu, ale věděla jsem, že kdyby nastaly těžké časy, mohla bych šperky prodat.

Nalevo od mého stánku na šimelské promenádě kroutil prodavač balonky do tvaru slonů a velbloudů. Moje děti ho okouzleně pozorovaly. Čullu se po jednom balonku natáhl, ale Rekha mu jemně stáhla ruku dolů. Napravo ode mě stál stánek s Coca-Colou, jehož majitel ještě nedorazil. Bylo trochu brzy na to, aby lidé žádali o chladivý nápoj. Odpoledne už se však na její exotickou chuť stály fronty.

Hodiny na Kristově kostele osmkrát odbily. Ranní ptáčata se za jarních rán vydávala na túru, aby se pomodlila v chrámech Jakhu, Sankat Mochan nebo Tára Déví. Mírně věřící si raději přispali. Nebylo třeba začínat den tak brzy.

V dálce jsem zahlédla mladého muže a ženu, kteří cílevědomě kráčeli mým směrem. Žena měla na sobě bordové sári a vlněný plášť stejné barvy, lemovaný výšivkami bílých květů. Kráčela rychlými, krátkými kroky. Vlasy měla na temeni hlavy pečlivě sepnuté do drdolu. Mladík byl štíhlý, o hlavu vyšší než ona, ale jeho chůze byla volnější, jako by měl všechen čas světa. Přesto s ní snadno držel krok. Když se přiblížili k mému stánku, všimla jsem si, že je dost stará na to, aby byla jeho matkou. Na čele a v koutcích úst se jí rýsovaly jemné vrásky.

Muž nevypadal na víc než dvacet, možná o pár let mladší než já. Měl na sobě bílou košili, modrý svetr a tmavě šedé kalhoty. Její oči si zaujatě prohlížely moje květiny, zatímco ty jeho s pobavenými jiskřičkami sledovaly moje děti v koši.

Žena se natáhla po pivoňkách. „Kde jste je našla?“ zeptala se.

Musela jsem od toho mladíka násilím odtrhnout oči. Tolik mi připomínal mého zesnulého manžela. Devovy oči, něžné a ostré zároveň, stejně jako oči tohoto muže, se mi dvořily, milovaly mě, vzbuzovaly ve mně pocit bezpečí.

Když jsem se obrátila k ženě, i její oči mě zarazily. Byla to pohledná žena, jejíž krásu ještě zdůrazňovaly modré oči barvy horské oblohy po nočních dešti. „Ve strži asi míli odsud,“ odpověděla jsem jí. „Prudce se svažuje ze skály a na dně jich je celý háj.“ Prozrazení mého objevu mi nečinilo potíže. Byla jsem zvyklá šplhat po příkrých svazích a byla jsem si jistá, že tam za mnou nikdo tak uhlazený jako ta žena nepůjde. Když si naši kmenoví stařešinové říkali „staré kozy“, měli na mysli způsob, jakým jsme spolu s našimi stády tak snadno běhali po kopcích.

Čullu vykřikl a žena obrátila pozornost na něj. V očích se jí zalesklo a lehce pootevřela ústa. Třela jsem Čullua prstem po bolavých dásních, abych ho uklidnila. Ženinu tvář rozzářil široký úsměv. „Ten nám pane vyrostl.“

Znala jsem ji? Pokud jsem se s ní už někdy setkala, nepamatovala jsem se na ni. Viděla můj zmatek a kývla bradou směrem k Čulluovi. „Před několika měsíci jsme vám s doktorem Kumárem pomáhali s jeho porodem.“ Podívala se na hřeben hor. „Několik mil na druhé straně tamhletoho vrcholu.“

Tak tohle byla ta *doctrini*, která mě ošetřovala! To ona zachránila mého Čullua. Hodně jsem jí dlužila. Spojila jsem ruce a natáhla se, abych se dotkla jejích nohou. „Děkuju vám, doktorko. Nebýt vás...“

Sklonila se, aby mě zarazila, a zakryla moje ruce svýma. V tu chvíli jsem si všimla nejjemnější heny, jakou jsem kdy na ženských rukou viděla. Vypadala jako elegantní výšivka z korálků a pajetek na svatebním *chunni* – skoro jako by měla rukavice ze složitě vzorovaného šifonu. Když znovu promluvila, s námahou jsem od ní odtrhla oči.

„Poděkujte mému manželovi, doktoru Kumárovi. Pracuje nahoře v Nemocnici Lady Bradleyové,“ odpověděla. „Já nejsem lékařka. Spolupracuju s ním, abych pomohla zmírnit bolesti při porodu a po něm. Jsem ráda, že vidím vás i dítě tak zdravé.“

Všimla jsem si, že se nezmínila o mém manželovi, za což jsem jí byla vděčná. Intenzivní žal, který jsem cítila v prvních dnech po Devově smrti, se teď zmírnil na pramínek bolesti, postřehnutelný jen v určitých chvílích – jako když mi pohled padl na Šivův amulet, který Dev nosil na krku a který jsem teď měla zavěšený kolem sochy boha ve svém domě.

Odvrátila jsem se od ženy a myšlenek na Deva a začala balit pivoňky do starých novin. Zaslechla jsem, jak se mladík ptá dětí, jaké zvířátko by chtěly vyrobit od prodavače balonků. Pohlédla jsem jeho směrem a spatřila, jak dřepí před košem s dětmi. Čullu na něj fascinovaně zíral.

„Prosím... to není nutné,“ řekla jsem.

Muž s očima mého manžela se ke mně otočil a prohlásil: „Ne, není to nutné.“ A dál se na mě usmíval, až jsem se muse-la odvrátit, tvář zrudlou horkem.

Raději jsem se zaměstnala aranžováním květin. Když se mi žena snažila zaplatit, mávnutím ruky jsem její peníze odmítla. „Nikdy se vám nedokážu dostatečně odvděčit, *ji*.“

Žena mi však stejně vtiskla peníze do dlaně a prohlásila: „Můžete se mi odvděčit tím, že je dobře nakrmíte,“ a ukázala na děti hrající si se sloním balonkem, který jim mladík koupil.

„Budete pro mě mít nějaké pivoňky i zítra?“ zeptala se *doctrini*. „A měla bych vzít i nějaký řebříček, když už jsem tady.“

Když dvojice vzala svoje nákupy a zamířila pryč, zavolala jsem za nimi: „*Memsáhib*, můžete mi prozradit, jak se jmenujete?“

Aniž by zastavila, otočila žena s modrýma očima hlavu a usmála se na mě. „Paní Kumárová. Lakšmí Kumárová. A vy?“
„Nimmi.“

Ukázala na mladíka, který se otočil čelem ke mně a nyní kráčel pozpátku, aby s ní udržel krok. „A tohle je Malik – Abbás Malik –, který si u vás bude pravidelně každých pár dní vyzvedávat objednané květiny.“

Malik se zastavil, aby mě pozdravil, usmál se a rozběhl se, aby ji dohnal.

Druhý den jsem se připravovala pečlivěji než obvykle a ujistila se, že mám vlasy sepnuté dozadu. Měla jsem na sobě těžké stříbrné náušnice a náhrdelník, které jsem dostala ke svatbě. Říkala jsem si, že jsem se tak oblékla kvůli turistům, ale netrpělivě jsem čekala na Malika. Nebyla jsem si jistá, jestli dorazí, ale tušila jsem to. Když přišel, pozdravil nejprve Čullua a Rekžu. Čullu se na něj usmíval svými růžovými dásněmi, ale Rekha ho vážně studovala, jak je jejím zvykem. Pak Malik vytáhl z plátěné tašky, kterou nesl, malou sklenici a podal mi ji.

Překvapeně jsem si ji od něj vzala a podívala se na hustou zlatavou tekutinu uvnitř. Ruce se mi třásly. Poslední dárek, který mi někdo dal, byly stužky se zrcátky na copy, které mi na svatbu vyrobila Devova sestra.

„Až mu budou růst zoubky,“ vysvětlil mi.

Otevřela jsem sklenici, nabrala si na prst trochu medu a natáhla ho k Čulluovi, který hned otevřel ústa. Trochu jsem

mu rozetřela po dásních a on začal kmitat svým malým jazýčkem po rtech. Rekha chtěla také trochu, a tak jsem jí dala prst, aby si ho olízla. Na med jsem neměla peníze a přemohla mě vděčnost, že jsem takový pozorný dárek dostala od člověka, který nepatřil k mé rodině.

„Děkuju vám,“ řekla jsem, aniž bych spustila oči z dětí.

„To já jsem vám vděčný za ty pivoňky. Jinak by šéfová trvala na tom, že pro ně z toho útesu musím slézt sám.“ Zasmál se hlubokým sytým smíchem.

Podívala jsem se na něj. „Šéfová?“

„Paní Kumárová. Je to moje šéfová, i když předstírá, že ne,“ zazubil se.

„Jak jste věděl, že med pomáhá na zoubky?“ zeptala jsem se.

„Pamatuju si, že ho používala Omi. Vždycky se starala o děti, ať už svoje nebo ostatní z okolí, a vždycky se našlo nějaké, kterému zrovna rostly zuby. Moje matka – říkám Omi matko, ale vlastně je to žena, která se mě ujala, když jsem byl malý – jim mazala dásně medem.“ Usmál se. „Počkejte, až uvidíte, jaká kouzla dokážu s vlasy. Pomáhal jsem je zaplétat všem nevlastním sestřím.“

Než jsem se ho stihla zeptat, co se stalo jeho pravé matce nebo kdo je ta jeho Omi, Rekha vykřikla: „Učeš mě!“ Očividně poslouchala, co si povídáme.

Potom každý den přinesl něco pro děti: luk pro Rekžu, pytlík sladkých liči, zeleného cvrčka pro Čullua. Od začátku jsem se s ním cítila dobře. Začala jsem pro něj sbírat ty nejvzácnější rostliny, aby je odnesl paní Kumárové. Rododendron na léčení otekých kotníků. Kořeny maliníku sněžného na zastavení krvácení, když je ženská perioda příliš silná. Jednou jsem mu dokonce dala misku *siku*, připraveného ze sušených plodů stromu *neem*, které se opečou v *ghí* a potom se do nich přidá cukr a voda. To bylo to, co jsem jedla během obou svých tě-

hotenství a co konzumují všechny ženy z hor, aby si udržely zdravé tělo před porodem i po něm.

Jednoho krásného srpnového rána, když se z hor zvedla mlha a tváře mi zčervenaly od slunce, se Malik ukázal s jídlonosičem. Prozradil mi, že v něm jsou kukuřičné a pšeničné čapátí a karí z letní dýně a sladké cibule. „Dneska si od vás koupíme všechno, co nabízíte, a pak vás vezmu na piknik.“

Rekha se usmála, což u ní bylo vzácné, potom zatleskala a vyskočila z koše. Odvázala jsem děti a posadila si Čullua na bok.

„Jací ,my‘? Vy a váš stín?“ škádlila jsem ho.

Začal sbírat mé květiny a opatrně je vkládat do prázdného koše. „Nemocnice lady Bradleyové. Dcera jednoho finančníka včera porodila dvojčata – chlapce. Podělil jsem se o váš *sik* se zdravotními sestřičkami, a ty se o něj podělily s ní. Říkala, že je to jedna z nejlepších věcí, jaké kdy ochutnala, a že se jí po něm ulevilo. Vzápětí její otec daroval peníze na nové křídlo nemocnice! Co si o tom myslíte?“ Cvrnkl děti jedno po druhém do nosu, až se obě rozchichotaly.

Přikryla jsem koš s květinami dekou z koňských žíní a zvedla si ho na záda. Pak jsem si Čullua zvedla nad hlavu a nechala mu hlavičku viset přes jedno rameno, zatímco jsem ho přes druhé rameno chytla za kotník. Ukázala jsem Malikovi, jak má takhle vzít i Rekžu. Je to způsob, jakým náš kmen odjakživa nosil malé děti pro jejich i naše pohodlí.

Malik to udělal s takovou zručností, jako by to dělal celý život.

Jednoho teplého večera o několik týdnů později se objevil v příbytku, který jsem si pro sebe a své děti pronajala v níže položené části Šimly. Vzduch v pokoji byl prosycený vůní kořeněných brambor, které jsem připravovala pro děti, a já jsem pootevřela dveře, abych trochu vyvětrala. Malik stál na mém prahu a líně se usmíval. Chvilí jsem tam jen stála a zírala na

něj, lžíce, kterou jsem používala, mi ztuhla v ruce. Pak jsem ji upustila, došla ke dveřím a objala ho kolem ramen, ani jsem se nezeptala, jak zjistil, kde bydlím.

Můj příbytek není nic jiného než krytý prostor pod protáhlou střechou domu – udusaná hlína, zdi z dřevěných prken, jedno okno se závěsem. Cítím se tam jako doma – tolik se podobá chatě, kde jsme s Devem žili v létě vysoko v horách. Tam jsme na dřevěnou konstrukci stěn navrstvili dlouhou trávu. Všichni z kmene pomáhali. Okna jsme neměli zakrytá ani zasklená a spali jsme na matracích vycpaných trávou.

Moji domáci v Šimle, Arorovi, mi věnovali dvouplotýnkový vaříč, na který jsem si musela trochu zvyknout, protože jsem byla zvyklá vařit na otevřeném ohni. Vodovodní kohoutek a latrína byly venku. Arorovým je kolem šedesáti a nemají vlastní děti. V den, kdy mě poprvé uviděli s mými dvěma, jak rozbíjíme tábor na kopci s výhledem na jejich dům, nás pozvali na snídani. Paní Arorová si ode mě vzala Čullua, přičichla mu k vláskům a zavřela oči. Rekha se mi schovávala v sukních, dokud jí pan Arora nenabídl karamelku. Když se pan Arora dozvěděl o mé situaci, nabídl mi, že ohradí prostor pod jejich domem, přímo pod předsunutým obývacím pokojem. Řekli mi, ať si nedělám starosti s nájmem, ale já se jim snažím dávat co nejvíc z peněz, které vydělám ve stánku s květinami. Staří manželé jsou zase rádi, že se ráno starají o Čullua a Režu, zatímco já se trmácím lesem a hledám kytky.

Za těch sedm měsíců od chvíle, kdy jsme spolu s Malikem začali spát, jsem Lakšmí, jeho „šéfovou“, viděla jen párkrát. Nákup léčivých bylin přenechala Malikovi, a když s ním přišla, tak jenom proto, aby se podívala, jestli jsem od její poslední návštěvy nenatrhala nějaké nové květy, nebo aby se zeptala, jestli neexistuje jiná zmijovnice hadí, která by mohla být na snížení krevního tlaku účinnější než poslední várka, kterou Malik koupil.

TICHÝ STRÁŽCE

Před několika měsíci přišla s Malikem ke stánku a já si myslela, že určitě hledá nějakou zvláštní bylinu. Vstala jsem, abych je oba pozdravila. Ale působila roztržitě, zvědavě si prohlížela mé květiny a rostliny, zatímco Malik si vybíral v mém stánku zásoby, které potřeboval. Cítila jsem na sobě její pohled, když jsem se nedívala. Jakmile Malik skončil, děti na něj volaly, že si s ním chtějí hrát. Rekha chtěla, aby si s ní zahrál tleskáci hru, kterou ji naučil, a Čullu si ho chtěl osedlat jako koně. Malik se na ně usmíval, ale mně se vyhýbal pohledem.

Podívala jsem se na Lakšmí, která těkala očima z Malika na mě. Srdce se mi zachvělo – tak jako pokaždé, když mě něco znepokojilo – a poprvé jsem mezi námi vycítila rozpaky. V tu chvíli jsem si uvědomila, že je Malikovi trapné, když Lakšmí ví, že jsme jeden pro druhého víc než jen letmá známost.

DVA

LAKŠMÍ

Šimla

Miluju tohle roční období, ostrý vzduch v nose, křupání sněhových krystalků pod botami a očekávání nové sezóny. Protože jsem většinu života prožila v suchém horku Rádžasthánu a Uttarpradéše, nikdy by mě nenapadlo, že si zamiluju chladnější počasí himálajského podhůří.

Když na své ranní procházce obcházím poslední kopec, spatřím střechu a štíty svého viktoriánského bungalovu pokryté posledním sněhem, jako pečivo důmyslně zdobené krémem. Po jedné straně domu stojí himálajský cedr, jehož větve se sklánějí pod tíhou bílého prašanu. Ten výjev mě vždycky naplní radostí a já přemýšlím – jako to ostatně dělám často –, jak bych jeho křehkou krásu zachytila henou.

Potom si všimnu Nimmi čekající na prahu mých dveří.

Zastavím se na cestě a zaváhám.

V kmenovém kroji vypadá její štíhlá postava překrásně. Její kůže má barvu mokré kůry. Je tak tmavá, že její malé, hluboko posazené oči září jako oči čilého černoookého bulbula. Díky nim a jestřábímu nosu působí přísně. Pokárám se, že ji tak snadno soudím. Copak jsem se nenaučila působit mile,

i když si to situace nevyžaduje? Je to dovednost, kterou jsem si osvojila během deseti let, kdy jsem se starala o rozmary dam v Džajpuru, když jsem jim malovala ruce henou. Možná jsou ženy z kmene Nimmi vychovávány tak, aby daly průchod svým skutečným emocím?

Přistihnu se, že se mračím. Jsem z Nimmi nesvá, protože mě činí zodpovědnou za to, že jsem jí vzala Malika? Možná. Snad proto se k ní chovám zdvořile a mile. Nejspíš skupuju většinu květin, které prodává na pěší zóně v Šimle. Řekla jsem Malikovi, aby jí platil víc, než si řekne, protože vím, že je to mladá vdova, která se snaží vyjít s penězi a postarat se o svoje děti. Přesto v jejím postoji ke mně cítím nepřátelství. Nebo je to obezřetnost? Jako by čekala, že ji odsoudím, potrestám nebo pokárám. Jsou její pochyby oprávněné? Musím přiznat, že mi připomíná první roky s mojí mladší sestrou Rádžou, která ráda ignorovala všechno, co jsem jí řekla.

Když stoupám po schodech na verandu, přinutím se k úsměvu. Nimmi udělá nervózní krok vpřed. Ten hladový pohled v jejích očích se ptá: *Přišel dnes dopis od Malika?*

Vlasy má zakryté *chunni* a na ní stříbrný medailon, jaký nosí kočovnice. Zdá se, že necítí takovou zimu jako já, i když mám na sobě těžké sárí, kašmírový svetr a přes něj ještě lehký vlněný šál. Malik mi říkal, že Nimminy doma tkané vlněné oděvy udržují ji a lidi z jejího horského kmene v teple a suchu více než příze, z níž pletu svetry pro Jaye a pro sebe.

Přikývnu a zamumlám slova na uvítanou. Otočím klíčem v hlavních dveřích a podržím jí je otevřené. Udělá pár kroků dovnitř a zastaví se. Místnost září oranžovou a žlutou barvou od ohně, který Jay rozdělal, než šel ráno do práce. Jeho plameny hrají na lesklé dřevěné podlaze stínové divadlo. Naproti krbu stojí pohovka a dvě křesla potažená krémovou bavlnou.

Snažím se vidět pokoj tak, jak ho vidí Nimmi. Zdá se mi, že se cítí nesvá. Já, ženě z hor, která je zvyklá spát pod širým

nebem na prošívaných dekách vycpaných zbytky starých příkrývek, musí tyhle dvoupatrové domy v Šimle, postavené Brity, připadat nemravně luxusní.

„*Namasté! Bonjour!* Vítejte!“ skřehotá Madho Singh. Nimmi zareaguje a hledá zdroj zvuku – podobně jako Malik před lety, když poprvé spatřil mluvícího ptáka v paláci maharání v Džajpuru. Madho Singhova klec stojí u krbu (má rád teplo, je to přece jen tropický pták a v Šimle je na něj trochu větrno). Malik ho tu musel nechat, když odjížděl do Džajpuru (ačkoli na internát Chlapecké školy biskupa Cottona, kde bydlel během studií, se mu ho tenkrát podařilo nějakým zázračným způsobem propašovat). Musím přiznat, že jsem si na papouška, alexandra velkého, zvykla – skoro by se mi po něm stýskalo, kdyby na mě celý den nebreptal, jako to dělával maharání Indiře. Ovdovělou maharání Malik okouzлил natolik, že mu při našem odjezdu z Džajpuru svého papouška, kterého si chlapec zamiloval, darovala (i když jsem tenkrát přemýšlela, jestli to není spíš způsob, jak se zbavit staré mrzutosti).

Nyní se Nimmi objeví na rtech náznak úsměvu. Pták ji očividně pobavil.

Pověsím svůj plášť na háček u dveří. Visí tam i Jayův zelený vlněný svetr, který nosí doma, stejně jako naše klobouky, deštníky a kabáty. Vidím, jak Nimmi přejeđe očima ke stolu v obývacím pokoji, kde pijeme ranní čaj. Vedle prázdných šáleků a podšáleků leží čistě rozříznutá obálka a vedle ní stříbrný nůž na dopisy. Její oči se upírají na obálku, jako by to byl drahocenný klenot.

„Dala byste si čaj?“ zeptám se jí.

Zdvořile, ale netrpělivě zavrtí hlavou. Musí se ze všech sil držet, aby mi nepřikázala jí ten dopis hned přečíst. Její kmen se podle ročních období stěhuje nahoru a dolů po Himálaji, takže většina jeho členů nikdy nechodila do školy ani

se nenaučila číst. Malik mě přinutil slíbit, že jí budu nahlas předčítat dopisy, které jí napíše.

„Udělala jsem něco speciálního jenom pro vás. Dojdu pro to.“ Než stihne něco namítnout, vejdu do kuchyně a začnu vařit čaj. Ona možná zimu necítí, ale moje tělo ano. Když se mléko s vodou začne vařit, vhodím do něj semínka kardamomu, tyčinku skořice a několik zrněk pepře a přisypu čajové lístky. Na nerezovém talířku leží kandované plátky citronu a pocukrované okvětní lístky růží, které jsem připravila předtím. Nimmi truchlí od chvíle, kdy Malik před měsícem odjel, a já vím, že výtažky z ovoce a květin jsou přirozeným balzámem na smutek. Naučila mě to moje stará *saas* a já už jsem její recept použila k léčbě mnoha sklíčených duší.

S tácem čaje a kandovaným ovocem se vrátím do obývacího pokoje a najdu Nimmi, jak si hřeje ruce u krbu. Ukážu na křesla naproti krbu a Nimmi k jednomu z nich přejde, odhrne si těžkou sukni a posadí se na okraj jako plachý pták připravený vylézt z hnízda. Usadím se do druhého. Mezi námi je nízký konferenční stůl. Přisunu k ní talíř se sladkými dobrotami a naliju nám *chai* do porcelánových šálek. „Jak se daří dětem?“

Zvedne plátek citronu a prohlíží si ho. Její lidé možná kandované ovoce nejedí. „Jsou zdravé,“ odpoví v hindštině. Jejím rodným jazykem je však paharština a její dialekt se natolik liší od toho, co znám, že nerozumím skoro ani slovo.

„To moc ráda slyším.“

Můj manžel, který je lékařem na komunitní klinice, mi prozradil, že její syn i dcera trpěli záněty uší, když je naposledy prohlížel.

Nimmi roztržitě přikývne a zakousne se do kandovaného ovoce. Oči se jí rozšíří. Sladkokyselá chuť ji překvapí. Když se napije, skryje za šálkem mírný úsměv.

Sklopím oči a napiju se čaje. „Ještě než vám přečtu Malikův dopis, chtěla bych vám něco povědět.“